

ČINJENICA PRVA: NEHAJNO OSLABLJEN I ZABORAVLJEN ZAŠTITNI NASIP KOPA KOD SKOBALJA

Tragičan događaj plavljenja kopova u okviru REIK Kolubara treba osvetliti realno, jer se jedino na taj način mogu izvući pouke za budućnost. Taj događaj, koji se neprekidno zataškava i predstavlja isključivo kao „viša sila“, sticaj je i više okolnosti koje su subjektivnog karaktera, nastalih zbog nebrige i hazardiranja sa Prirodom. Od više ozbiljnih subjektivnih promašaja pomenućemo tri: ▫ vrlo nehajno ostavljen oslabljen nasip kod Skobalja, ▫ krajnje neodgovorno upravljanje namenskom akumulacijom 'Paljuvi Viš', ▫ činjenicu da potpuno završena akumulacija 'Stuborovni', najvažniji objekat aktivne zaštite priobalja Kolubare nije stavljena u funkciju. Ovde ćemo evidentirati dubiozu sa hotimičnim ostavljenim slabim mestom u zaštitnom sistemu površinskih kopova u okviru REIK „Kolubara“.

Kao priprema za otvaranje PK Tamnava Istočno polje tokom 1977-1979. izmeštena je Kolubara uzvodno od mosta na industrijskoj pruzi Vreoci – Obrenovac do ušća reke Vraničine, u dužini od 8,50 km. Korito je dimenzionisano na veliku vodu 0,1% (hiljadugodišnja voda) sa nadvišenjem krune nasipa od 1,0 m. Sa južne strane kopa prema Lajkovcu, izgrađen je poprečni nasip dužine 2 km za zaštitu od velikih voda reke Kolubare, koje plave priobalje od ušća reke Vraničine do asfaltnog puta (bivše pruge Lajkovac-M.Borak). I taj nasip je dimanzionisan za računsku veliku vodu 0,1%, a nadvišenje je bilo 1,5 m. Na taj način je PK bio obezbeđen od plavljenja sa stepenom zaštite 0,1%, što je po Prostornom planu Srbije zahtevan stepen zaštita velikih termoelektrana, ali i najvećih površinskih kopova. A tada nastupaju neverovatne improvizacije, koje sada svi veoma skupo plaćamo.

U završnoj fazi eksploatacije PK Tamnava istočno polje skinut je deo nasipa na dužini od 400 m, da bi 2002. godine bio zamenjen novim, dužine 250 m, zbog potpunije eksploatacije PK. To je opravdano, ali kako je to urađeno? Taj nov nasip je izveden sa niveletom koja je bila **1,92 m niža** od nivelete postojećeg nasipa iz 1977. godine. Posle poplave precizno je nivelan neporušeni deo novog nasipa od puta bivše pruge do mesta prodora reke Kolubare, dužine 100 m. Kota novog nasipa je 97,58 mnm (visok je oko 2 m), a kota starog nasipa na spoju sa novim (prema situaciji izvedenog stanja - REIK 2010god.), ima kotu 99,50 mnm (visok je oko 4 m). Time je krajnje neodgovorno ostavljena veoma oslabljena deonica nasipa na potencijalno dominantnom putu tečenja velikih voda. Ostavljeno je slabo mesto bez ikakvog smisla i logike, jer je bilo materijala iz otkrivke više nego dovoljno da se vlastitim snagama, gotovo bez troškova i ta deonica nasipa dovede do stepena zaštite 0,1%, koliko je potrebno.

Ulivanje reke Kolubare u kop Tamnava istočno polje, na mestu proboja novog zaštitnog nasipa koji je nebrigom ostavljen niži 2 m u odnosu na nasipe koji su činili celinu za odbranu kopova od hiljadugodišnje velike vode

To oslabljeno mesto je bilo sudbonosno po PK. Kada je nivo vode prekoračio kotu 97,58 mnm te veoma oslabljene i zaboravljene deonice nasipa, visina prelivnog mlaza od oko 0,6 m (koja je precizno iznivelana dok su se na drveću još videli tragovi dostignutih nivoa) razorila je taj nasip „improvizorijum“ i velikom brzinom se strapoštala u kop. Privilegovan pravac predstavljao je i kanal reke Vraničine, koji se ulivao u reku Kolubaru, oko 1,5 km istočno od srušenog nasipa. Kako se radi o tlu bivšeg korita Kolubara, koje je izgrađeno od mekih peskovitih rečnih sedimenata, deo vode iz glavnog toka reke Kolubare je direktno krenuo kanalom reke Vraničine (u suprotom smeru), brzo ga proširio (do 150 m) i ulio se u kop na mestu već srušenog nasipa. Ostatak neporušenog dela nasipa dužine oko 100 m, prema putu bivše pruge, visine je oko 2 m i širine u kruni 3-4 m. Na tom mestu je nastao glavni prodor vode reke Kolubare u kopove Tamnava Istočno i Tamnava Zapadno polje, u koji se ulilo oko 180 miliona m³. Na slici se vidi upravo taj prodor, koji je pokazao da Priroda ne prašta kada se prema njoj nehajno odnosimo: uvek će surovo kazniti sve naše improvizacije i nonšalanciju da se nepovoljan događaj neće desiti. Desio se i desiće se!